

El Capital de Costa-Gavras o com només qüestionar una part del sistema

Carlos Soriano

El Capital de Costa-Gavras adapta el llibre homònim de Stéphane Osmond, un escriptor que ha novel·lat diverses obres de Marx, entre elles el Manifest Comunista, després d'haver assolit certa experiència laboral en el món de les altes finances. El Capital és l'obra magna de Marx, imprescindible per entendre la societat capitalista i amb una transcendència fora de tot dubte. A aquestes alçades sembla imprudent que una obra porti el mateix títol que l'obra de Marx si no és un estudi rigorós. En el pla cinematogràfic existeix el precedent de la pel·lícula d'Alexander Kluge (2008), qui en un DVD de 570 minuts reprèn el projecte de Sergei Eisenstein de dur a la pantalla El Capital de Marx seguint l'estructura narrativa de l'Ulises de Joyce. Evidentment la pel·lícula de Kluge no porta per títol El Capital. És clar que Marx, Eisenstein, l'Ulises o el mateix Kluge són paraules majors. No és el cas de la pel·lícula que ens ocupa, que sota l'ampul·lós títol de El Capital només tracta el capital financer.

La pel·lícula de Costa-Gavras comença de manera enginyosa, fins i tot còmica, vinculant el món financer amb la testosterona, especialment masculina, el que esdevé una constant al llarg de tota la pel·lícula. Videoconferències en pantalles de plasma, viatges llampec pel planeta en avions privats per tancar operacions milionàries i, no podia faltar, un xic de sexe d'urgència i drogues són alguns dels elements escènics, tot plegat en un context luxós i tecnològicament desenvolupat.

És una pel·lícula efectista, amb un ritme força trepidant, no exempta de suspens, que es desenvolupa en el món de les altes finances. Wall Street (1987) d'Oliver Stone esdevé l'inevitable referent i en aquest sentit cal preguntar-se què aporta la pel·lícula de Costa-Gavras. Si a Wall Street la "moral" recau en el personatge del sindicalista (Martin Sheen), i per extensió en la classe treballadora, a la pel·lícula de Costa-Gavras el personatge moral és Maud Baron, una eficient empleada experta en les altes finances que escriu un llibre de denúncia.

La classe treballadora apareix totalment privada de consciència (de classe), fins al punt que s'autoevalua aportant els arguments que després utilitzarà la direcció empresarial per endegar acomiadaments massius. Les experiències històriques de la lluita revolucionària es mostren obsoletes en la figura de l'oncle del protagonista (tot i que de manera condescendent se les atorga un xic de "raó") i només serveixen per satisfer la curiositat antropològica postmoderna (la dona del protagonista llegint un llibre il·lustrat sobre Mao).

Costa-Gavras ofereix un panorama actualitzat del món desenvolupat, on el capital financer ha assumit formes més cíniques i la classe treballadora està plenament alienada. En aquest sentit la pel·lícula de Costa-Gavras reflecteix el seu temps, i s'emmarca en el context actual de crisi amb les referències explícites a Goldman Sachs. El mateix es podria dir, però, de les pel·lícules de Paco Martínez Soria i de la majoria de manifestacions artístiques i culturals.

Costa-Gavras assenyala com a culpables de la crisi sistèmica actual i indirectament del mal funcionament del capitalisme al conjunt de banquers i especuladors. L'actitud de Maud Baron sorgeix com l'exemple a seguir, denunciant la corrupció i els seus mètodes mafiosos. Es tracta d'una acció individual i no col·lectiva que no indaga sobre les veritables causes de les crisis ni sobre la veritable essència del sistema capitalista. Voluntàriament o per manca de capacitat, el fet és que Costa-Gavras no qüestiona el sistema en ell mateix sinó un dels seus aspectes més mediàtics.

Com deia Marx, tota ciència seria supèrflua si l'essència de les coses i la forma de manifestar-se coincidissin plenament. Així doncs, la pel·lícula esdevé una producte comercial apte pel consum d'una classe mitja cada cop més maltractada i necessitada de culpables. A ben segur farà les delícies de la socialdemocràcia i l'esquerra reformista en el seu anhel de retornar a l'estat del benestar mitjançant una regulació dels fluxos financers i mesures similars que permetin l'enèsima reforma del sistema.

Carlos Soriano és membre del Seminari d'Economia Crítica Taifa